

אם בחוקתי תלכו
הרב מואיז נבון

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, עין איה ברכות ו:מ

מי שיש לו יותר קישור אהבה לארץ, ויותר השתדלות בענין ישוב ארה"ק, הוא מוקדם לברכה והוא קרוב יותר אל השלימות.

ויקרא פרק כו

(ג) **אם בחקתי תלכו** ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: (ד) ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו: (ה) והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם: (ו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבת חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם: (ז) ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב: (ח) ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ורדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב: (ט) ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את בריתי אתכם: (י) ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו: (יא) ונתתי משפני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ט הלכה א

... [הקב"ה] הבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שישיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש ורבו כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנוכה לחיי העולם הבא, ...

(יב) **והתהלכתי** בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם: (יג) אני יקנך אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולף אתכם קוממיות: **פ**

בראשית פרק ג פסוק ח

וישמעו את קול יקנך אלהים **מתהלף** בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יקנך אלהים בתוך עץ הגן:

רמב"ן - וישמעו את קול יקנך אלהים מתהלף בגן - ולפי דעתי כי טעם מתהלך בגן עדן כטעם והתהלכתי בתוכם (ויקרא כו יב), ... והוא ענין גלוי שכונה במקום ההוא, ...

(יד) ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה: (טו) **ואם בחקתי** תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי: (טז) אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם: (יז) ונתתי פני בכם ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם: **ס** (יח) ואם עד אלה לא תשמעו לי ונספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם: (יט) ושברתי את גאון עזכם ונתתי את שמיכם כפרזל ואת ארצכם כנחשה: (כ) ותם לריק פחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן פריו: (כא) ואם **תלכו עמי קרי** ולא תאבו לשמע לי ונספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם: (כב) והשלחתי בכם את חית השדה ושפלה אתכם והכריתיה את בהמתכם והמעיטה אתכם ונשמו דרכיכם: (כג) ואם באלה לא תוסרו לי **והלכתם עמי קרי**: (כד) **והלכתי אף אני עמכם בקרי** והפיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם: (כה) והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוכם ונתתם ביד אויב: (כו) בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: **ס** (כז) ואם בזאת לא תשמעו לי **והלכתם עמי בקרי**: (כח) **והלכתי עמכם בחמת קרי** ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם: (כט) ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו: (ל) והשמדתי את בנותיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גולליכם וגעלה נפשי אתכם: (לא) ונתתי את עריכם חרבה והשמתי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחחכם: (לב) והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: (לג) ואתכם אזורו בגוים והריקתי אחריכם חרב והייתה ארצכם שוממה ועריכם יהיו חרבה: (לד) אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה: (לה) כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתיכם בשבתתם עליה: (לו) והנשארים בכם והבאתי מרד בלבבם בארצת איביהם ורדף אתם קול עלה נדף ונסו מנסת חרב ונפלו ואין רדף: (לז) וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם: (לח) ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם: (לט) והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו: (מ) והתודו את עונם ואת עון אבתם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר **הלכו עמי בקרי**: (מא) אף אני אלף **עמם בקרי** והבאתי אתם בארץ איביהם או אז יפגע לבבם הערל ואז ירצו את עונם: ...

רש"י ויקרא פרק כו

(כא) ואם תלכו עמי קרי - רבותינו אמרו עראי, במקרה ...

רמב"ם הלכות תעניות פרק א הלכה ג

אבל אם לא יזעקו ולא יריעו ולא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה +ויקרא כ"ו+ "והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי", כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

רש"י הירש ויקרא פרשת בחקתי פרק כו פסוק כג

... מתחילתה של ישראל, היווצרותה ההיסטורית לא היתה תוצאה של סיבות מצויות הפועלות במשותף בהיסטוריה להיווצר עמים חדשים ... "עם" ישראל איננו אלא מאמר "יהי", שהבורא אמרו בהיסטוריה. אם ביטל ישראל את הייעוד, שלשמו ניתנה לו הווייה לאומית, הרי די שה' יסתיר את פניו ויסלק את הנהגתו המיוחדת - וישראל יאבד מאליו בקרב כל כחות העוינים הפועלים כנגדו בהיסטוריה. לא אובדנו, אלא קיומו והמשך קיומו הם נס היסטורי אלוהי. אובדנו הוא תוצאה פשוטה של כל הסיבות הנתונות **בטבע** הדברים. ...

~ טבע / שבע ~

(כא) ואם תלכו עמי קרי ... (כג) ואם באלה לא תנסו לי והלכתם עמי קרי : (כד) והלכתי אף אני עמכם בקרי ... (כז) ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי : (כח) והלכתי עמכם בחמת קרי ... (מ) ... ואף אשר הלכו עמי בקרי : (מא) אף אני אלך עמכם בקרי ...

• שבע על חטאתיכם

רש"י - שבע על חטאתיכם - שבע פורעניות על שבע העבירות האמורות למעלה :

רשב"ם - שבע על חטאתיכם - כלומר הרבה מכות על חטאתיכם. ...

אבן עזרא - שבע. בעבור היותו חשבון שלם נאמר על לשון רבים.

חזקוני - שבע על שם שנת השבע שלא שמטתם

(יח) ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם **שבע** [בטבע] על חטאתיכם : ... (כא) ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה **שבע** [בטבע] פחטאתיכם : ... (כד) והלכתי אף אני עמכם בקרי והפיתי אתכם גם אני **שבע** [בטבע] על חטאתיכם : ... (כח) והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני **שבע** [בטבע] על חטאתיכם :

~ ארץ ~

R. Berkovits, "On the Return to Jewish National Life", 1943

Judaism looks upon life as the raw material which has to be shaped in conformity with the spiritual values contained in the Bible.... The teachings of the Torah can therefore reveal their real sense only when there is a concrete reality to which they are applied. Judaism is a great human endeavor to fashion the whole of life, every part and every moment of it, in accordance with standards that have their origin in unchallengeable authority. Its aim is not merely to cultivate the spirit, but infuse prosaic, everyday existence with the spirit.

...
The great spiritual tragedy of the exile consists in the breach between Tora and life, for exile means the loss of a Jewish-controlled environment.... It is incorrect to speak, as it is often done among Jews, of the conflict between Judaism and modern life. For as yet there is no modern Jewish life [in 1943].

סוכה נב: - ... ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן: **גלות**, ...

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר :

(מג) והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יעו וביעו במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם : (מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתי ולא געלתי לבלתי להפיר בריתי אתם כי אני יקנך אלהיהם : (מה) וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יקנך : (מו) אלה החקים והמשפטים והתורה אשר נתן יקנך בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה : פ

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, - מי שיש לו יותר קישור אהבה לארץ, ויותר השתדלות בענין ישוב ארצה"ק, הוא מוקדם לברכה והוא קרוב יותר אל השלימות.